

Forårsagttagelser af Laplandsværling (*Calcarius lapponicus* (L.)).

Den 6. april 1953 iagttog vi et udfarvet eksemplar af Laplandsværling (*Calcarius lapponicus*) på Spodsbjerg ved Hundested. Fuglen var så stor som en Snespurv, kinder, forhals, strube og hage rensort, hvid øjenbrynsstribe, pande, isse og nakke meget mørk, næsten sort, baghals brun, oversiden iøvrigt brun-, sort- og hvidspraglet, undersiden hvidlig. Næbbet var kraftigt gult. Fuglen gik på en pløjemark i 15 m's afstand fra os.

Da vi lidt senere fik den på vingerne, hørte vi følgende stemme: en hård trille, et fløjtende *tyu* og en lyd, der ikke kunne skelnes fra Torniriskens flyvestemme.

KIRSTEN GEERTZ-HANSEN. NIELS HESSELBJERG CHRISTENSEN.

**Rødstrubet lom (*Colymbus stellatus* Pont.)
i Søborg Mose ved København.**

Da Lommerne i Danmark udelukkende er havfugle, var det en noget usædvanlig oplevelse i dagene efter d. 27.4.53 at iagttage en Rødstrubet Lom (*Colymbus stellatus*) i vinterdragt (ungfugl?) i Søborg mose.

Fuglen gjorde indtryk af at befinde sig godt.

SVEND KAULBERG.

ANMELDELSER

WOLFGANG MAKATSCH: Die Vögel der Seen und Teiche (304 pp. med 258 fotos (deraf 12 i farver) samt ca. 70 fugletegninger og enkelte kortskitser). – NEUMANN VERLAG, Radebuel und Berlin 1952. Pris 21.60 kr.

MAKATSCH har villet skrive en populær, men dog videnskabeligt præget bog for ungdommen, og man må erkende, det er lykkedes for ham. I dansk litteratur må den, hvad indholdets afgrænsning angår, nærmest sammenlignes med O. HELMS populære bøger. Forf. har taget søernes og dammenes (mosehullernes) fuglefauna op til behandling og omtaler 69 ynglefugle og 28 trækfugle. Man kan altid diskutere, hvilke arter, der hører til den og den fauna, og det er muligt, andre forfattere hellere ville have henregnet Havørn, Sort Glente, Digesvale, Fyrremejse, Storspove o. a. til en anden biotop.

Bogen er udmærket skrevet. Efter en indledning på 12 sider omtales ynglefuglene i et 252 sider stort afsnit inddelt i 19 »kapitler«, et for hver systematisk orden. Hver fugleart får sin egen omtale efter samme recept, hvor der gøres rede for kendetegn, stemme, udbredelse som helhed og i Tyskland, træk, rede og æg. Bogens sidste 20 sider omhandler trækfuglene. I indledningen og i begyndelsen af hvert kapitel giver forf. en almindelig populær skildring, men han har hele tiden for øje, at der søges at gøre læseren bekendt med de mere videnskabelige begreber inden for ornithologien.

Bogens billedstof fortjener en særlig omtale. Især de sort-hvide fotos er alle pletskud, både hvad optagelse og reproduktion angår. Der er kun benyttet de bedste optagelser af de bedste fotografer. Navne som ARTH. CHRISTIANSEN, ERIC HOSKING, PER OLOF SVANBERG m. fl. borger for kvaliteten. ROBERT SCHOLZ' tegninger karakteriserer de forskellige arter udmærket. Kun farvegengivelserne er ikke alle faldet heldige ud. Men hvem har endnu udgivet en bog, som har nået det fuldkomne?

Ref. må lykønske forf. til bogen og kan anbefale den på det bedste til unge såvel som ældre ornithologer. Billederne er alene pengene værd. Man læser bogen med fornøjelse og kan siden benytte den som håndbog over ynglefugle ved søer og mosehuller.

H. ØSTERGAARD CHRISTENSEN.

C. WEISSMANN: To grammofonplader med fuglestemmer nr. 16 og 17. – Producer: C. WEISSMANN. Pris: 9.00 kr.

Igennem en årrække har C. WEISSMANN arbejdet med at optage danske fuglestemmer på grammofonplader. Der foreligger efterhånden en anelig række optagelser; med disse to sidste plader er der ialt 17 plader med stemmer af 68 forskellige arter. På plade 16 er der stemmer af: Stork med unger, Hejrer med unger, Rørdrum, Stor Kobbersneppe med unge, Klyde, Strandskade og Dobbeltbekkasin. På plade 17 er der stemmer af: Skarv med unge, Lomvi, Gravand, Ryle, Toppet Lappedykker, Blishøne og Rørhøne. Optagelserne er ligesom på de tidligere plader af god kvalitet. De kan anbefales på det bedste til alle fugleinteresserede.

HOLGER POULSEN.

GUSTAF RUDEBECK: The Choice of Prey and Modes of Hunting of Predatory Birds with special Reference to their Selective Effect. – Oikos 2, fasc. 1, 1950, p. 65–88; & 3, fasc. 2, 1951, p. 200–231. Copenhagen 1953.

En interessant undersøgelse over rovfugles jagt, baseret på årelange studier ved Falsterbo i Skåne. Formålet var at undersøge jagtens effektivitet og om jagten udøvede nogen selektiv indflydelse på byttedyrene. Der iagttoges ialt 688 jagter udført af Spurvehøg (*Accipiter nisus*), Dværgfalk (*Falco columbarius*), Vandrefalk (*Falco peregrinus*) og Havørn (*Haliaeetus albicilla*). Af disse jagter bragte kun de 52 (= 7.6 %) resultat, de øvrige var mislykkede. Blandt de jagede byttedyr udmærkede 19 % af dem, som det lykkedes rovfuglene at fange, sig ved at være syge, sårede eller afvigende i opførsel. Denne procent er betydelig højere end den, som sædvanligvis forefindes i vilde bestande, og forf. slutter derfor, at rovfuglene udøver en vis selektion i de dyrestande, som de jager. Denne opfattelse er ikke ny, men har ofte været fremsat og diskuteret, men først gennem forf.s omhyggelige iagttagelser er der skaffet et statistisk materiale til veje, som virksomt kan bidrage til løsningen af dette vigtige spørgsmål.

F. S.

BJÖRN HOLM: Om fågelfaunan i Norrbottens län. – Norrbottens Natur, Småskrift nr. 2, 1950, p. 27–103.

Forf. er utvivlsomt den bedste kender af Nordsveriges fugleliv, fra skærgårdene i Østersøen op til fjældmarkerne i Kølens bjerge. Han har nu sammenfattet sine egne iagttagelser og litteraturens angivelser i en omhyggelig udarbejdet, knapt og koncist skrevet lokalfauna. Meget har været skrevet om disse egenes artsrige fuglefauna, og i denne lille bog er det hele samlet og kritisk bearbejdet af en, som kender emnet til bunds. HOLMS afhandling er derfor uundværlig for enhver, der giver sig af med nordiske fugles udbredelse. Den medfølgende litteraturliste ser ud til at være fuldstændig, med undtagelse af, at samtlige ikke-svenske iagttagere er udeladt. F. S.

ROBERT W. STORER: Comparison of Variation, Behavior and Evolution in the Sea Bird Genera *Uria* and *Cephus*. – University of California Publications in Zoology 52, no. 2, 1952, p. 121–222, 19 tekstfig., 2 fotografiske tavler.

En omfattende og dybtgående monografisk behandling af alkefuglene hørende til Lomvie- og Tejstslægterne, baseret på et materiale af ikke mindre end 3157 eksemplarer. Forf. inddeler de undersøgte fugle i 5 arter med 21 racer, hvilket praktisk talt ikke afviger fra det system, som opstilledes i den hidtil anvendte monografi (anmeldt i D.O.F.T. 39, 1945, p. 130). I det store og hele er blot ynglefugle anvendt ved undersøgelsen, og ikke vinter- og ungfugle, hvorved visse sider af den geografiske variation er noget stedmoderligt behandlet. Afsnittene om levevis er korrekte, men bringer intet nyt og er heller ikke helt udtømmende. Afhandlingens store værdi ligger i den fremragende statistiske behandling af det omfattende materiale, ved hjælp af hvilken variationen og dennes afhængighed af klimatiske faktorer kommer til udtryk på en overbevisende og overskuelig måde. F. S.

VI BULLETIN OF THE INTERNATIONAL COMMITTEE FOR BIRD PRESERVATION. – Udgivet af The International Committee for Bird Preservation. (248 pp., 2 fotogr. tavler). BRITISH MUSEUM, London 1952. Pris: 12 s. 6 d.

Indholdet af dette bind, udgivet af den internationale fuglefredningskomite, udgøres for størstedelen af beretninger om fredningsforholdene i de lande, som er repræsenteret i komiteen, ialt 23. Beretningerne, som er firsprogede, viser hvor langt man er nået med fuglefredningen i de enkelte lande. På en begrænset plads er et stort stof samlet, som det ellers er vanskeligt at skaffe sig underretning om. Det er indlysende, at bestræbelserne i de forskellige lande må koordineres for at skaffe de mere ømfindtlige arter tålelige vilkår i fremtiden. Dette bind viser, at komiteens påskønnelsesværdige virksomhed så småt begynder at bære frugt. Afsnittet om Danmark er skrevet af Dr. BØJE BENZON. F. S.

HOLGER POULSEN: A Study of Incubation Responses and some other Behaviour Patterns in Birds. – Vidensk. Medd. fra Dansk Naturhist. Foren. **115**, 1953, p. 1–139, 7 tekstfig. Dansk Resume.

Dette arbejde, som har skaffet forf. doktorgraden ved Københavns Universitet, har til hensigt at undersøge fuglenes reaktioner overfor deres æg og de faktorer, som udløser dem. Forf. har foretaget et stort antal forsøg, fortrinsvis i Zoologisk Have, især med æg-atrappes af forskellig farve, størrelse, struktur, form og materiale. Først og fremmest gjordes den såkaldte indrullningsbevægelse til genstand for undersøgelse. Det er den bevægelse mange fugle foretager, når et æg er trillet ud af reden; med næbet ruller de da ægget ind igen i reden på en ganske bestemt måde. Forf. opstiller forskellige regler for denne bevægelse og kommer i den forbindelse også ind på andre instinktbevægelser, f. eks. skrabe- og drikkebevægelser. De medfødte mekanismer, som udløser fuglenes reaktioner overfor deres æg har i almindelighed meget vide grænser og virker ikke så selektivt som de mekanismer man ellers har arbejdet med hos fuglene og som i reglen drejer sig om reaktioner overfor mere komplicerede stimuli. I almindelighed kan det siges, at æggenes størrelse, vægt og tildels farve spiller ringe rolle, mens formen og især overfladens struktur er af større vigtighed. Udløsningsmekanismen er næsten ens hos alle de undersøgte arter, dog viser tamfugle – som man kunne vente – en nedsat selektiv evne. Afhandlingen beskæftiger sig med adskillige andre forhold vedrørende fuglenes forhold overfor deres æg og er i høj grad inciterende og interessant læsning. Man kunne have ønsket, at forf. havde gjort det lidt lettere for sine læsere ved at opstille sine resultater i diagrammer og tabeller, som mærkeligt nok ganske mangler. Det er dog en biting, men den tilslører i nogen grad hvilket enormt arbejde det er, der ligger til grund for dette vægtige bidrag til kendskabet om fuglenes ethologi.

F. S.

BULLETIN OF ZOOLOGICAL NOMENCLATURE, **9**, triple pt. 1/3, p. 1–106. – London 1952.

De problemer som opstår i forbindelse med den videnskabelige navngivning af dyr, interesserer kun et fåtal, idet de fleste zoologer og dyrevenner meget naturligt foretrækker at beskæftige sig med dyrene selv fremfor med deres navne. Men selv for dem, som synes der er noget pedantisk ved nomenklaturspørgsmål, er det dog indlysende, at der må gås frem efter visse principer, hvis ikke hele navngivningen skal ende i kaos. Vi må jo vide, hvad vi skal kalde dyrene, og det skulle gerne være sådan, at samme art altid havde samme navn, og at samme navn altid betød den samme art. Dette er desværre langtfra tilfældet, og især indenfor ornithologien, hvor kendskabet til den ældre litteratur er større end i andre afdelinger af zoologien, har der i det sidste halvt hundrede år været stadig uro om nomenklaturen, med idelige navneskifter. For at bringe dette beklagelige forhold til ophør – så vidt det er muligt – nedsattes ved den ornithologiske kongres i

Uppsala 1950 en permanent komite, som på ornithologernes vegne kunne gøre indstilling til den internationale nomenklaturkomite om stabilisering af de navne, hvorom der kunne være tvivl. Det nærværende nummer af nomenklaturtidsskriftet er næsten udelukkende ornithologisk og viser, at komiteen har udført et stort arbejde. Hvis komiteen vedtager disse forslag, vil vi være forskånede for at skulle ændre en række fugles (deriblandt flere danskes) navne og for at slæbe videre på de tilfældige trykfejl som findes i originalbeskrivelserne. Desværre findes mange zoologer, som stædigt fastholder antikverede standpunkter, men for at fremme stabiliteten i navngivningen bør alle tilslutte sig de synspunkter, som fremføres af den permanente ornithologkomité i dette tidsskrift. F. S.

LEN HOWARD: *Birds as Individuals*. With a foreword by JULIAN HUXLEY. (223 pp., enkelte tekstfig., 32 fotogr. tavler). – COLLINS, London 1952. Pris: 12 s. 6 d.

Dette er en ganske usædvanlig bog. I sin cottage i Sussex har forfatterinden i en årrække fulgt de almindelige have- og parkfugles liv indtil de mindste detaljer. Hun har levet iblandt dem, sammen med dem og har haft en enestående evne til at vinde deres fortrolighed. Særlig mejserne er hendes gode venner; de færdes i hendes hus, følger hende hvor hun går, klatrer rundt på hende og faktisk beslaglægger al hendes tid. Selv om natten banker de på ruden for at få hende ud i haven for at jage katte bort, som er efter ungerne. Forfatterinden har ikke blot en stor kærlighed til fuglene, men har samtidig en skarp iagttagelsesevne, som har sat hende i stand til at skelne de enkelte individer på deres opførsel, temperament og intelligens. Hun lader dem udføre små opgaver, åbne æsker m. m. og skriver derom på en både livlig og smuk måde. Fuglene færdes hjemmevant i hendes stuer, sidder på skrivemaskinen og på hendes skulder, mens hun skriver sin bog; hun lever omgivet af fugle, og hendes erfaringer og iagttagelser kan derfor tjene til at belyse mange sider af fuglenes psykologi. Der er gode kapitler også om sang, territorium m. m., og fortræffelige fotografier (taget af ERIC HOSKING) af de tamme fugle i »Bird Cottage« i de morsomste situationer og stillinger.

Miss HOWARD må være et sjældent menneske. Utrætteligt og uegennyttigt ofrer hun sit liv for fuglene, der til gengæld lader hende aflokke sig deres hemmeligheder, så hun har kunnet skrive en mageløs bog som alle fuglevenner ikke kan undgå at betages af. F. S.

AXEL M. HEMMINGSEN: *Observations on Birds in North Eastern China, especially the Migration at Pei-tai-ho Beach*. I. General Part. – Skrifter udg. af Univ. Zool. Museum, København 9, 1951, p. 1–227, 51 tekstfig. og diagrammer.

Da Dr. HEMMINGSEN under Verdenskrig II havde det uheld under en rejse at komme ind i den japanske interessesfære og derfor ikke

kunne vende hjem, fik han samtidig i sit ufrivillige eksil i Nordkina en enestående chance til at hellige sig ornithologiske studier over en længere periode. Det var ornithologisk velkendt land, dr. HEMMINGSEN kom til at opholde sig i, og i stedet for egentlige faunistiske iagttagelser vendte han sig derfor fortrinsvis mod fugletrækket, noget som hans langvarige ophold på samme lokalitet gav ham gode betingelser for. Dr. HEMMINGSEN udnyttede sin chance og skabte ved sine lange ubrudte iagttagelsesrækker forudsætningen for dette værk, som med et slag bringer kendskabet til det østasiatiske fugletræk op omtrent på niveau med vor viden om det europæisk-amerikanske. Men dr. HEMMINGSEN har ønsket mere end dette. Som den analytiske begavelse han er, har han bagom sine iagttagelser villet finde de faktorer, som spiller en rolle for udformningen af trækket. Han har derfor ikke givet sine data art for art – på den åndløse måde, som det er almindeligt – men har samlet sine iagttagelser under generelle synspunkter i kapitler, hvor trækfænomener også i Amerika og Europa diskuteres. Herunder fremsættes flere nye og tankevækkende ideer, eller kendte teorier betragtes ud fra nye synsvinkler. Forf. skildrer i enkeltheder klimaforholdenes indflydelse på trækket, træktiderne i forhold til yngleområdernes beliggenhed og i forhold til legemsstørrelsen, køn, alder m. m., samt flere andre spørgsmål. Materialet, d. v. s. egne iagttagelser og litteraturangivelser, er behandlet statistisk, strengt videnskabeligt, og opstillet på en anskuelig måde i smukt udarbejdede diagrammer. Det er i det hele taget et overmåde stort arbejde, der ligger til grund for forf. slutninger. Alle forhold er analyseret til de mindste enkeltheder, HEMMINGSEN har spændt buen til bristepunktet, og man har nogle gange under læsningen indtrykket af, at iagttagelserne af de levende fugle ikke let lader sig tvinge ind i matematiske formler. Vanskelighederne har dog sikkert kun tjent som en yderligere spore for forf., som har behandlet det enorme og ret uensartede materiale med megen kritisk sans. HEMMINGSEN har tumlet med mange og indviklede problemer, og ikke altid er det lykkedes ham at skelne væsentligt fra uvæsentligt; ofte er alt for forskelligartede forhold sat i relation til hinanden. Men det er et uhyre grundigt og samvittighedsfuldt værk, båret af en ægte videnskabelig sans, og det vil ikke undgå at få sin betydning for fugletrækkforskningen. Man må ønske dr. HEMMINGSEN tillykke med denne store indsats og tilslut blot drille ham med at spørge, om han ikke kender KJELD KOLTHOFFS grundlæggende studier over Østkinas fugle, idet de ikke omtales i teksten, ej heller i den ellers forbilledligt udarbejdede litteraturliste.

Værkets titel lader formode, at en anden, speciel del vil udkomme senere.

F. S.

CHECK-LIST OF THE BIRDS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND. Prepared by the List Sub-Committee. (106 pp.). – BRITISH ORNITHOLOGISTS' UNION, London 1952. Pris: 7 s. 6 d.

Det er omtrent 30 år siden, den sidste engelske fugleliste kom,

så en nyudgave var stærkt påkrævet. En sådan »check-lists« opgave er at påvise, hvilke fugle som forekommer i området og hvilke faunistiske kategorier, de tilhører, samt at give dem de rigtige navne. I denne liste er alle nye forekomster af tilfældige gæster optaget (Tyrkerduen har dog vist sig for sent til at komme med), alle angivelser er ført a jour og holdt knappe og koncise, udarbejdet på fremragende måde. Ved alle slægter og arter er givet de originale citater, hvilket bør tjene som forbillede for andre lignende lister. Det er imidlertid en fejl, at der ingen engelske racenavne er medtaget, i modsætning til hvad tilfældet er i hele den øvrige engelsktalende verden.

I gamle dage var den engelske ornithologiske unions afgørelser i systematiske forhold og navngivningsproblemer vejledende for andre, en rettesnor for alle Europas ornithologer. De tider er forbi; det er ikke mere WITHERBY, HARTERT, TICEHURST og de andre store gamle, som sidder i komiteen. Der kan rettes væsentlige anker mod den nye liste. Komitemedlemmerne har i høj grad negligeret udenlandsk litteratur og viser en svigtende dømmekraft i systematiske spørgsmål. Værst er det måske, at de forbenet og stædigt holder på nomenklaturprinciper, som ellers er forladt og som medfører at mange engelske fugle har andre navne end i det øvrige Europa. Det har da heller ikke manglet på indsigelser i de engelske tidsskrifter (indlæg bl. a. af MEINERTZHAGEN og WILLIAMSON, begge meget kendte ornithologer), og man må beklage, at denne liste sine mange gode sider tiltrods, ikke helt er blevet det man havde ventet og håbet. F. S.

H. JOHANSEN: Fortsatte Resultater af Ringmærkningerne i 1931-48, 1931-49 og 1931-50. Nr. 17-19. - Videnskabelige Meddelelser fra Dansk Naturhist. Forening **112**, 1950, p. 119-132, & **114**, 1952, p. 309-339.

Ringmærkningen i Danmark har i de senere år taget et vældigt opsving, og det er en fornøjelse at læse de sidste oversigter, smukt gennemarbejdede, lette at benytte og med et væld af oplysninger. Især har det været betydningsfuldt, at MARDAL JENSEN og P. THOLSTRUP i de senere år har mærket mange tusind trækgæster af ænder og vadere, og at flere kompetente ornithologer nu mærker små spurvefugle. Det ville føre for vidt at gennemgå de mange yderst interessante tilbagemeldinger, men det er fristende at nævne enkelte: Sule (*Morus bassanus*) fra Færøerne til Afrika, Sildemåge (*Larus fuscus graellsii*) fra Færøerne til Skotland, Frankrig, Portugal (4) og Vestafrika, Skarv (*Phalacrocorax carbo*) i stort tal til Tyskland, Jugoslavien og især Italien, Stork (*Ciconia ciconia*) til Syrien, Lybien og Transvaal, overvintrende Gråand (*Anas platyrhynchos*) i yngletiden ved Ladoga, Krikand (*Anas crecca*) til Frankrig og England (mange) og Casablanca, Spidsand (*A. acuta*) til Holland og Vestsibirien, Præstekrave (*Charadrius hiaticula*) til Frankrig (mange) og Italien, Mudderklire (*Tringa hypoleucos*) til Frankrig og Portugal, Sortgrå Ryle (*Calidris maritima*) fra Norge til Skotland, Nattergal (*Luscinia*

luscinia) til Ægypten, Husrødstjert (*Phoenicurus ochr. gibraltariensis*) til Spanien, Rørsanger (*Acrocephalus scirpaceus*) til Portugal, Gul Vipstjert (*Motacilla flava*) til Spanien, Hvid Vipstjert (*Motacilla alba*) til Italien. F. S.

J. BJERG-THOMSEN: Tranen i Danmark. — Dansk Jagttidende **70**, no. 7, Juli 1953, p. 95-96, 5 tekstfig.

I 1952 fandtes Tranen (*Grus grus*) ynglende i Vendsyssel (se D.O.F.T. **46**, 1952, p. 129), og i 1953 fandtes en rede med to æg i et terræn ikke langt fra ynglepladsen i 1952. De to æg klækkedes den 20. maj. Forf., der ledsager sin skildring med udmærkede fotos af reden, æggene og de nyfødte unger, bringer øjensynligt pålidelige beretninger om, at der i Vendsyssel ikke blot findes eet par, men en lille bestand på 3-4 par. Man må dele forf.s forundring over, »at en så stor og ejendommelig fugl kan yngle gennem en årrække her i vort lille barberede land uden at blive opdaget«. F. S.